

Az egyes eljárások jellemzése jó: esetleg a hozzá nem értők számára nem eléggé közérthető, a hozzáértők számára pedig nem eléggé részletes, de jó áttekintést nyújt, s jól értékeli az alkalmazható gépeket és eljárásokat felhasználhatóságuk, gazdaságosságuk stb. tekintetében, pl. hogy "a gépi lyukkártyás visszakeresésnek komoly korlátai vannak, s alig képzelhető el hazai intézmény, ahol alkalmazását érdemes lenne kezdeményezni" (4.21). Vagy: "A feldolgozást tehát nem lehet megtakarítani, sőt, figyelemmel a gépi feldolgozás pontossági követelményeire, az alapbizonylat a hagyományos feldolgozáshoz képest is szinte rigorózus precizitással készül. - A megtakarítás a kártyák rendezésénél, válogatásánál és táblázásánál mutatkozik meg." (4.22). És tovább sorolja korlátait, a könyvtárak műszaki fejlesztésével kapcsolatos téves illuziókat szétoszlatva.

Hasonlóképpen helyes figyelmeztetés: "Egy pillanatig sem szabad arra gondolni, hogy Magyarországnak önállóan kell kiépíteni világszínvonalu tájékoztatást minden területen és minden fázisban....", de ahol igen, ott: "... olyan tájékoztatást kell kiépíteni, amely világméreteken is versenyképes." (4.4) Ilyen megállapítása, hogy "Szakkönyvtárügyünk szétforgácsolt-sága legfőbb akadálya a korszerű tájékoztatás létrehozásának..." Ha ezt helyesnek tartjuk is, kérdéses, hogy valóban célszerű centralizálás lenne-e "a műszaki fejlesztést valamelyik országos könyvtári intézményünk gondjaira bízni. Erre a célra egy kísérleti műhely, laboratórium létesítendő" (6.12). Ugy gondolom, erre is inkább az érvényes, amit korábban állapít meg a szerző: "A feladat megoldásához nem kívánatos új technikai eljárásokat kidolgozni... A könyvtártechnika végeredményben adaptált technika... Arról szó sem lehet, hogy ennek az átvételnek kísérleteit hazailag vállaljuk." (1.2). Mutatis mutandis: azok a könyvtárak, ahol valamilyen gépesítés már működik, lehetnek a legjobb központjai a könyvtárgépesítéssel kapcsolatos kutatásoknak és módszertani munkának is, nem pedig valamilyen kísérleti műhely vagy laboratórium, konkrét üzemszerű feladatok nélkül.

Végül is abban mindenképpen egyet lehet értenünk, hogy a korszerű gépesített feltárási módszerekhez szükséges elméleti ismeretek - beleértve az osztályozással és az ETO-val kapcsolatosan szükséges új eredmények ismeretét is - szélesebb körű elsajátítására az oktatás valamennyi formájában, beleértve a továbbképzést is, halaszthatatlanul szükség van. A könyvtárak műszaki fejlődése, a különféle könyvtárak és fenntartó intézményeik igényeinek megfelelőképpen differenciáltan, előbb-utóbb okvetlenül be fog következni.

Javaslat a katalóguskészítés gépesítésének előkészítésére

KOVÁTS Zoltán

A pontos és megbízható katalógusok útján biztosított feltárási lehetőség nélkül a könyvtárak értékes információs anyaga hasznavehetetlen lomtárat alkotna csupán.

A címfelvételezés és katalógusszerkesztés azonban fontossága ellenére közismerten igen egyhangú és fárasztó munka, mert:

1. nagy pontosságot és figyelmet igénylő részfeladatokból tevődik össze,
2. sokszor ismétlődő,
3. szabványosított formájú.

A felsorolt körülmények nemcsak lehetővé teszik, hanem egyben indokolják a munka gépesítésének megoldását.

A katalóguskészítés gépesítésének mielőbbi napirendre tűzését ezen kívül a jelentkező társadalmi igény is indokolja. A hazai nagyobb műszaki-tudományos könyvtárak közül az elmúlt néhány év alatt több is kísérletet tett a fenti probléma saját erőből történő megoldására (OMKDK, BMEKK, JATE, VVEK). Az egymástól elszigetelten végzett kísérletek a gépre szervezés munkájának

fölöslegesen ismétlését eredményezték. A tervek megvalósulására viszont a sikeres előkészítő munka ellenére legtöbb helyen azért nem került sor, mert a hazai gépi adatfeldolgozó központok nem hajlandók elegendő kapacitást lekötöni az egységes elvek szerint szerkesztendő katalógusrendszer kifejlesztéséhez szükséges 5-10 évre. - Márpedig nem lehet a katalógus szerkesztésének elveit, formáját évenként változtatni - az alkalmanként igénybe vett géppark összetételének megfelelően -, mert az olvasó akkor nem ismeri ki magát benne; az állandóan változó formájú katalógus használhatatlan.

A probléma megoldása céljából fel kellene mérni a hazai könyvtárak várható igényét adatfeldolgozó-gép-kapacitás iránt. Ezt az igényelt kapacitást hosszabb távon biztosítani kell, akár bérleti szerződés, akár saját, könyvtári célokat szolgáló számítógép beszerzése útján.

A fenti gépet igénybe vevő könyvtárak egységes elvek szerint egyetlen olyan gépi bizonylatot (8 csatornás lyukszalagra felvett címleírást) készítenének, amelynek alapján a gép az összes szükséges műveleteket: betűrendes-, szak-, tárgyszó-katalógus készítését, állománygyarapodás értékének kimutatását, letéti könyvtárak állományellenőrzését stb. el tudná végezni.

A legsürgősebb feladat a gépi bizonylat formájáról, a címleírások gépi feldolgozásra alkalmas korszerű módosításáról való döntés. Az OMKDK és BMEKK jegyzetkatalógusának készítésével szerzett tapasztalatok megfelelő kiindulási alapot szolgáltatathatnának erre vonatkozóan.

A gépi bizonylatot minden könyvtár egységes elvek szerint, saját szalaglyukasztó írógépével készítené. Az összegyűlt anyagot időközönként elküldené az adatfeldolgozó központba, rendezés és a megfelelő katalógusok kinyomtatása céljából.

A gépi bizonylatok egységes formája lehetővé tenné a beküldött anyag meghatározott időszakonkénti kumulálását, ennek alapján az országos Központi Címjegyzék korszerű formájának elkészítését. - Az új KC-t nem szükséges kinyomtatni sem, mert a megfelelő mágneses adattár a lelőhely gyors gépi visszakeresését is lehetővé tenné esetleg több százezer, vagy millió tétel közül is.

A Magyar Nemzeti Bibliográfia készítését is igen meggyorsítaná a gépi adatfeldolgozás. Az alaphibonylat formája célszerűen ugyanolyan lehetne, mint az előző célokat szolgáló lyukszalag. Ez biztosítaná a magyar anyag kumulálását a KC külföldi anyagához.

Az OKDT vitájából

Az OKDT Igazgatási Szakbizottsága és a Könyvtárgépesítési Munkabizottság 1969. szeptember 24-i kibővített együttes ülésen vitatta meg a könyvtárak műszaki fejlesztéséről előterjesztett irányelvek tervezetét és az azt indokló dokumentumot, valamint KOVÁTS Zoltán kiegészítő javaslatát.

Az ülés résztvevői - néhány kisebb észrevételtől, módosító javaslatától eltekintve - a könyvtárgépesítési koncepcióval egyetértettek, realitásáról meggyőződtek. Ugyanigy elfogadták KOVÁTS Zoltán javaslatát is.

A hozzászólók zöme legsürgősebb és legfontosabb teendőként a szakértelem biztosítását jelölte meg. Sürgették az intézményes oktatás gyökeres reformját, emellett a céltanfolyamok megindítását javasolták. (KOVÁTS Zoltán, PAPP István, KONDOR Imre, MOLNÁR Imre, REGULY Ernő.)

A könyvtárak gépesítése csak központi irányítással és jórészt központi hitelkeretekkel képzelhető el. A központositás nem jelenti a könyvtárak önállóságának csorbítását, hanem egyrészt a szakmai irányítás színvonalának és hatékonyságának emelését - ezáltal tartalmasabbá válhat az MM szakfelügyeleti jogköre -, másrészt a központi szolgáltatások olyan fejleszté-